

Persepsjonskunnskap

FIL1002, 15.02.06

Øistein Schmidt Galaaen
oisteing@ifikk.uio.no

Hva driver vi med?

- Psykologer, nevrofysiologer og filosofer studerer persepsjon
- Hva er vår (erkjennelses)filosofiske rolle?
- Noen erkjennelsesfilosofiske spm. om persepsjon:
  - Kan persepsjon gi oss kunnskap om verden?
  - Er fysiske objekter direkte tilgjengelige for oss gjennom persepsjon?
  - Hva (hvis noe) ved persepsjon rettferdiggjør antagelser om verden?

2

Hovedposisjoner (Jf. Dancy, 158)

- Eksisterer fysiske objekter med noen av sine egenskaper selv når de ikke sanses?
  - JA -> Perseptuell realisme
    - Sanses fysiske objekter direkte?
      - JA -> Direkte realisme
      - NEI -> Indirekte realisme
  - NEI -> Perseptuell antirealisme
    - Eksisterer muligheten av sanseintrykk i tillegg til faktiske sanseintrykk?
      - JA -> Fenomenalisme
      - NEI -> Idealisme

3

1) Direkte realisme

- Vi sanser fysiske objekter og deres egenskaper *direkte* (jf. indirekte realisme)
- Hvilke egenskaper?
  - Alle -> Naiv direkte realisme
  - Noen -> Vitenskaplig direkte realisme

4

Primære vs. sekundære egenskaper

- Vitenskaplige realister trenger en distinksjon å la:
  - *Primære egenskaper*: Form, størrelse, hastighet etc. Uavhengig av sansning
  - *Sekundære egenskaper*: Lukt, farge, varme etc. Avhengig av sansning.
- Vitenskaplig realisme er delvis vitenskaplig motivert
- Dancy: Naiv realisme har intuisjonen på sin side
- Er distinksjonen problematisk?

5

2) Indirekte realisme:

- Jeg sanser X indirekte hvis jeg sanser X i kraft av å sanse et mellomledd/sansedatum Y.
  - Eks: Speil, videokonferanse
- Sansedata er bl.a. blitt forstått som
  - Private objekter
  - Ikke-fysiske objekter
  - Har egenskapene som sanses
- Ikke kausal mellomledd, men mellomledd vi er bevisst. (Mange kausale mellomledd, lys, retina, visuell korteks etc.)

6

En viktig motivasjon for indirekte realisme

- Enhver persepsjonsteori må kunne gjøre rede for
  - Hallusinasjoner (sanser ikke-eksisterende objekter)
  - Illusjoner (sanser objekter annerledes enn de faktisk er)
- Utfordring for direkte realisme

7

En variant av argumentet fra illusjon

1. Jeg sanser en åre som bøyd
2. Når jeg sanser åren som bøyd må det finnes *noe* som er bøyd
3. Den fysiske åren er ikke bøyd
4. Jeg sanser noe forskjellig fra den fysiske åren
5. Det må finnes et "bøyd åre-sansedatum" i tillegg til den fysiske åren

8

Én innvending: Adverbial teori

- Hvorfor innføre et objekt som er bøyd i premiss 2?
    - "Jeg ser en bøyd åre" (objekt + synsakt)
- vs.
- "Jeg ser bøyd-årete" (kun synsakt)

9

4) Idealisme / Fenomenalisme

- *Idealisme*: Alt som finnes er faktiske sanseerfaringer
- *Fenomenalisme*: Alt som finnes er faktiske sanseerfaringer + muligheten av sanseerfaringer
  - Eks: Hvis jeg hadde åpnet garasjedøra ville det eksistert en bil-opplevelse
  - (Realister: Bilen finnes i garasjen hele tiden)

10

Noen problemer m. fenomenalisme

- Hvordan oversette alt snakk om ting som garasjedører til snakk om mulige el. aktuelle sanseintrykk?
- Hvorfor holder alle de kontrafaktiske påstandene om mulige sanseerfaringer?
  - Svar: Det er et fundamentalt faktum som ikke kan forklares
  - (Realister: Fordi objektene er der hele tiden)

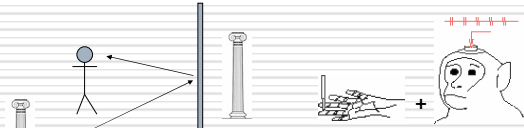
11

Grice's kausalteori om persepsjon (CTP)

- Persepsjon avhenger (i vår verden i hvert fall) av kausale prosesser
- Men kan persepsjon analyseres utfra kausalitet?
- Første forsøk:
  - Jeg sanser X hvis og bare hvis jeg sanser et sansedatum som er forårsaket av X

12

Er dette nødvendig for persepsjon?

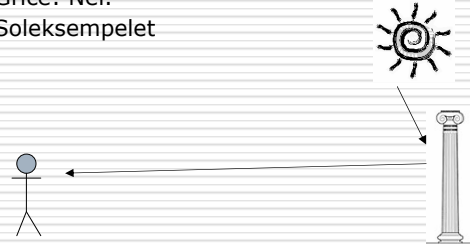

- Grice: "Ja."
Speileksempel, mikrostimulering av korteks
- Det er ikke nok at objektet er tilstede, det må også forårsake sitt sansedatum

13

Er det tilstrekkelig for persepsjon?

- Grice: Nei.
- Soleksempellet

14

Grice's alternativ

- Objektet som sansees må forårsake sitt sansedatum på "riktig måte"
- "Riktig måte" forstås ved paradigmatisk eksemper på persepsjon
  - Sansedatum må være forårsaket på *samme (type) måte* som i f.eks. *dette* tilfellet
  - Vitenskapen skal fylle ut de kausale detaljene

15

Erkjennelsesteoretiske problemer m. CTP

- Fører Grice's CTP (evt. sansedatateorier generelt) til skeptisisme om objekters eksistens?
- Slutninger fra virkning (sansedatum) til årsak (objektet)
- Uklart om andre teorier som direkte realisme har noe bedre svar til skeptikeren
- Må CTP være ment som et svar til skeptikeren?

16